

Tale til Ebbe Munck Pris uddeling

Jeg er blevet bedt af bestyrelsen i Ebbe Muncks Mindefond om at uddybe hvorfor hædersprisen i år gives til journalist og DRs udenrigskorrespondent i Ukraine, belarus og Rusland, Matilde Kimer.

Det er en opgave, jeg har påtaget mig med meget stor glæde – selvfølgelig især på grund af Matildes helt særlige journalistiske kvaliteter, men også fordi Matilde og jeg deler en fælles passion. I hvor høj grad vi deler denne passion gik op for mig da Matilde i programmet Genstart På P1 i august sagde: når nogen spørger om jeg har en hobby så svarer jeg ja jeg går til "Rusland", hvilket betyder at hun bruger al sin fritid på at forstå og studere Rusland og det store mærkelige land og dets folk.

I disse dage er vores fælles passion dog blevet aktuel på en måde som jeg ikke tror vi nogen sinde havde ønsket eller drømt om i vores værste mareridt, selvom vi måske begge to længe har kunne se hvor det bar hen. I Matildes reportager og journalistik fra Rusland har vi således i lang tid kunnet se, hvordan der er blevet skruet op for retorikken mod Ukraine og undertrykkelsen i Rusland.

Det bringer mig til spørgsmålet om, hvorfor Ebbe Munck prisen i år skal og bør gå til Matilde Kimer.

Ebbe Muncks Hæderspris tildeles personer, "der arbejder inden for eller har gjort sig fortjent på de områder, der havde Ebbe Muncks særlige interesse, herunder ekspeditionsområdet, dansk virke i udlandet, udforskningen af Grønland, oplysning om frihedskampen og journalistik."

Matilde Kimer har siden 2009, kompetent og modigt dækket både Rusland , Belarus og Ukraine for Danmarks Radio. Hun formår gang på gang at finde den nære, almenkyldige menneskelige vinkel, der samtidig fortæller den større historie og åbner for et større perspektiv. Hun fortæller om verden som den er både i Rusland og Ukraine på Maidan pladsen og ved fronten. Sagligt, intenst og med et smittende engagement og nogle gange bliver hun også dybt berørt for åben kamera. Men hun foretrækker at lade russerne, ukrainerne, belarusserne selv fortælle historien.

I forbindelse med VM i Fodbold i 2018 som blev afholdt i Rusland rejste hun rundt med studievært på DR sporten og tidligere landsholdsspiller Peter Møller i programmet Udebane. De rejste til de byer, hvor landsholdet skulle spille og hun udsatte Peter for den russiske kultur på godt og ondt. Et af programmerne handlede om at være mand i Rusland: alkohol, sport, banja, isfiskeri og vinterbadning i 20 graderskulde og om hvorfor det giver genklang hos russerne når Putin stiller op i bar overkrop ridende på en hest i den vilde natur.

Matilde skaber ikke fjendebilleder, men lader personerne fortælle, hvordan det er de oplever virkeligheden. F.eks i mødet med krigsveteranerne i Saratov efter en tur med isfiskeri på volgafloden fortæller de Peter at Vesten hader Rusland, at vi aldrig har kunne tilgive Rusland deres særegne kultur og store landareal, og at vi er ude efter Ruslands råstoffer, alt i mens der bliver sunget fædrelandslandssange så veteranerne får gåsehud. I parløbet mellem den "normale lidt

undrende” Peter og en Matilde, der lige som jeg er inficeret med den russiske bacille fik vi et unikt indblik i de almindelige mennesker, som også udgør den russiske kultur.

Men det russiske riges langvarige imperiale døds kamp har betydet at krigsjournalistikken igen og igen er blevet en del af Matildes journalistiske metier. I 2014 med kampene på Maidanpladsen i Kiev, Ruslands annektering af Krim og den skjulte krig i Donbas, i 2020 den brutale vold mod demonstranter i Belarus i et forsøg på et folkeligt opgør mod Lukashenkos tyveri af præsidentembeddet og invasionen den 24. februar 2022. I alle tilfælde har hun dækket kampene med et personligt mod, der har skrevet hende i konge og dronningerækken af krigskorrespondenter. Hun er altid informerende og aldrig agiterende, og har udsat sig selv for personlig risiko ved at rapportere fra frontlinjen. Hvor vi konkret kan høre at bomberne falder omkring hende.

Her er hun i en reportage Den 20. februar 2014 direkte fra Maidan pladsen til P1 Morgen:

- Undskyld, jeg er næsten nødt til at løbe nu, for jeg skal lige bag ved noget, der kan skærme for de ting, som kommer flyvende. Det er de kampklædte, og de marcherer simpelthen bare frem og presser politiet og kaster det, de har at kaste med af sten og fyrværkeri.

- Lige nu kører politiet, busser væk fra den her gade. Demonstranterne fortsætter frem og indtager simpelthen politiets stilling lige nu.

Har du indtryk af at demonstranterne har overtaget?

- Det har de afgjort. Ja, okay. Jeg skal lige væk. Jeg er lige nødt til at løbe her.

Her sluttede reportagen, men lidt senere fik P1 Morgen hul igennem igen, hvor hun fortalte at hun blev fanget i demonstranternes stormløb.

Matilde har dermed igen og igen vist sit mod. Hvilket også var det bedste skudsmål Ebbe Munck kunne give nogen.

Men For Matilde, som for Ebbe Munck handler det om meget mere end journalistik.

Matilde har via sit arbejde som DRs korrespondent brugt journalistikken til at skabe og formidle fortællinger om russerne, belarusserne og ukrainerne, som i den grad ofte er meget større og på nogen måder almen gyldige fortællinger om mennesket og kampen for frihed, overlevelse, menneskelig værdighed, frygt og mod og kærlighed.

Hun har brugt journalistikken til at udforske og forstå det russiske og ukrainske samfund, korruptionens effekt på almindelige menneskers liv, de forhold og systemer som almindelige ordentlige mennesker lever under og med - nuancerne og kompleksiteten. Det er aldrig simple svar, men journalistisk formår hun at formidle disse på en måde så vi alle forstår det.

I Horisonthistorien om et bryllup under Bombardementerne i byen Kharkiv besvarer hun spørgsmålet: Hvorfor er livet for langt de fleste mennesker værd at leve, under selv de mest brutale eller tragiske omstændigheder? Hun formidler hovedpersonernes stærke indre liv, stærke integritet, kærlighed og viljen til at leve, som om livet stadig er meningsfuldt. Hun viser med sin journalistik det fantastiske par Anastasija og Anton, der vælger at blive gift midt i krigen med

skudsikre veste på, at ethvert menneske har, uanset deres livssituation, altid et valg om, hvordan de vil møde det liv, der er deres.

For hovedpersonerne var meningen udover kærligheden også opgaven med at sikre og fordele medicin og basale fornødenheder til dem i Kharkiv, som ikke selv kunne komme ud. Det er en historie om mening og kærlighed, der holder folk i live midt i galskaben, og lidelse som handler om valg. Når livet har en mening, er det muligt at træffe valget om, at det stadig er værd at leve.

Men hvad der virkelig binder Ebbe og Matilde sammen er den verdenspolitiske kontekst begge befinder sig i og hvor begge som man siger på engelsk "rose to the occasion" eller var værdige for deres tid.

Der er en lige linje mellem II verdenskrig, og denne krig. Den krig som udspiller sig er jo ikke kun en konflikt mellem Rusland og Ukraine, det er også en udfordring af den eksisterende verdensorden, de frihedsprincipper som vi bygger denne orden på, hvor der rundt omkring i kullisen er lande, der rent faktisk hepper på Ruslands opgør med denne orden. Selvom man ikke kan drage en direkte parallel mellem Putin og hans klan til Hitler og Nazisterne, er den trussel Putin udgør mod Europa, USA og den globale sikkerhed langt ud over den nuværende konflikt i Ukraine.

Ligesom nazistens brug af hagekorset som et symbol på magt, bruger Putin bogstavet Z som et symbol for at samle russerne og for at retfærdiggøre det samvittighedsløse, menneskefjendske og meningsløse angreb på Ukraine. Det russiske militærs brutalitet med at invadere en fredelig nabo, vilkårlig bombardementer af civile mål, byer og kritisk infrastruktur vækker minder om nazistiske hære, der invaderede Sovjetunionen eller Ebbe Muncks beskrivelse af Kristianssand efter et nazistisk angreb i 1940. Putins afnazificeringssprog "er den samme type perverterede retoriske tricks, som Hitler brugte for at retfærdiggøre og udføre massegrusomheder mod jøder og andre i Tyskland og i hele Europa i 1930'erne og under Anden Verdenskrig. Som Hitler havde sin Goebbels har Putin sin Solovjev.

I Rusland har Putin og regimet ført krig mod sig selv og sine egne borgere siden Putins genkomst til magten i 2012, først hybridkrig mod vesten og sine naboer. I Rusland kan man blive arresteret, hvis man er far til en aktivist eller få sine børn fjernet, hvis man selv deltager i en demonstration. Vi har hørt om et regime, som rask væk forgifter sine modstandere med nervegift som afhopperen Litvinenko, politikerens Alexei Navalny, journalisten Vladimir Kara-Murza, den tidligere ukrainske præsident Yushenko, og mange andre, hvor fremtrædende kritikere af styret som journalisten Politikovskaya eller politikerens Boris Nemtsov bliver mejet ned af den tjetjenske præsident Ramzan Kadyrovs lejermordere, formentlig på ordre fra Putin.

Hvor lovgivning om fremmedagenter rettet mod NGO'er, medier og individer reelt har fjernet borgernes mulighed for at organisere sig, og journalistikken som profession er blevet kriminaliseret. Loven om ekstremisme har udryddet den politiske opposition. Ruslands udtræden af Europarådet har fjernet den sidste mulighed for retfærdighed ved domstolene.

Hvor løgn i form af "vranjo" i Udenrigsminister Lavrovs skikkelse forplumrer det internationale samarbejde og underminerer det internationale system på grund af Ruslands stillings som

permanent medlem af FNs Sikkerhedsråd. Hvor propagandaen huserer i de statsstyrede medier og udviser forskellen mellem sandhed og løgn, mellem helte og skurke, mellem fjender og venner, mellem ret og vrang mellem op og ned. Fra Matildes reportager erfarer vi at tænder man for russiske tv-nyheder så træder du ind i et parallelt univers, hvor ordet krig er forbudt, men alligevel rapporterer krigskorrespondenter som WARGONZO til russiske statsmedier som hun fortæller i hendes reportage i Horisont om russiske statsstyrede og eksilmedier samt ukrainske mediers dækning af krigen.

Vi må huske at den nuværende krig er en fortsættelse af en krig som allerede har fundet sted i 8 år, hvilket Matilde har skildret i reportager fra begge sider af Fronten og i hendes fremragende bog Krigen indeni. Men invasionen af Ukraine den 24. februar var en total krig mod Ukraine og ukrainerne. Det så vi allerede i Putins krigserklæring i hans vanvittige tale den 22. februar 2022, da han benægtede Ukraines eksistens som nation.

Og derfor er der så meget mere på spil. Som en af Matildes hovedpersoner en russisk journalist og komiker Ilja Sjepelin siger: at allerede på krigens tredje dag var det tydeligt at se at Rusland økonomisk set er ved at blive som Nordkorea, men ideologisk gik i retning af Nazityskland.

Også for Ebbe Munck var journalistikken meget mere. Det blev en dækidentitet, en journalistisk camouflage i kampen mod Naziregimet og kampen for friheden. Allerede tidligt var målet for Ebbe Munck at komme til Sverige og der bygge en organisation, der kunne knytte et kæmpende Danmark til den frie verden og først og fremmest de krigsførende allierede nationer. Med den målrettethed og taktiske og strategiske snilde, som gennemsyrrer hele hans virke lykkedes det ham at blive Berlingskes korrespondent i Stockholm og i dag ved vi hvad det kom til at betyde for Danmarks efterfølgende anerkendelse blandt de allierede og vores anseelse.

Og det vidste Ebbe Munck også: *Vi var stærkt belastede i de allieredes bedømmelse Den danske eftergivenhedspolitik var en reel fare for landet og kunne på længere sigt medføre at vi ikke ville blive anerkendt som en de facto allieret. Fængslingen af kommunister, oprettelsen af frikorps Danmark, samarbejdspolitikken bidrog der til.*

Selvom Matilde nu ikke længere kan være til stede i Rusland, fordi hun har mistet sin akkreditering så fortsætter hun ufortrødent med at rapportere om Rusland og Russerne fra Moskva i podcasten "Moskvakontoret" sammen med journalisten Morten Runge. Det er vigtigt, fordi hun dermed insisterer på at blive ved med at forstå og forklare og finde alternative veje når det ikke er muligt at være tilstede. Når vi oplever, at vi har moralen på vores side, og fjenden er ond, og vi er præget af frygt og raseri, så kan vi ende med at vi ikke ser det som i virkeligheden er vejen til fremtiden, vi tager irrationelle beslutninger styret af følelser fremfor langsigtede hensyn. At fornede og dehumanisere modparten gør i sidste ende det lettere at udelukke alle former for medmenneskelighed og medfølelse. Derfor Matilde bliv ved!

I sin bog døren til den frie verden fortæller Ebbe Munck om mødet med en norsktalende Willy Brandt og den tyske modstandskamp og dennes afgørende betydning for tilblivelsen af et

demokratisk Tyskland. Men også at den tyske modstandsbevægelse var isoleret i sammenligning med de andre modstandsbevægelser og det var en forhindring i kampen mod Hitler.

I forhold til ikke at opgive håbet om en fremtid, hvor Rusland er fredeligt og demokratisk er det er vigtigt at være opmærksom på at minimum 20 pct af den russiske befolkning ikke abonnerer på Putins fortælling og de statsstyrede TV programmers udgydelser.

Men samtidig må vi ikke glemme ukrainerne, der kæmper mod en formidabel og grusom fjende, og hele tiden kæmper på to fronter: mod Putins tropper og artilleri og med at mobilisere Vesten til at holde distancen, om at holde sammen, og have lederskabet til at forstå hvad der er på spil, og handle derefter.

Så derfor vil jeg afslutte med Ebbe Munck I en tale han holdt på Rådhuspladsen på 20 året for befrielsen:

Livet har lært os at viljen til at byde vold og urette trods er den vigtigste målestok for folkets og nationens livskraft, og når man i selvopholdelsesdrift mobiliserer de dybeste ressourcer, er det en hyldest til livet selv.

Videre siger han:

den fjerne dag i april 1940, da Kongeriget fra Morgen til middag blev underlagt en fremmed stat, havde vel givet os forståelsen af vor svaghed over for våben og overmagt, men det indre landeværn havde i de efterfølgende kritiske år stået sin prøve og i disse kræfter lå en klarhed og en inspiration for fremtiden.

Man kan kun komme den ukrainske kamp for frihed i uhu. Slava Ukraina og tillykke Matilde.